

Hoofdstuk 3

De erfzonde

Van al de bomen in de tuin moogt ge vrij eten, maar van de boom van kennis van goed en kwaad moogt ge niet eten, want op de dag dat ge daarvan eet, moet ge sterven.”
(Gen. 2,16-17)

Zo luidt Gods gebod. Maar wat betekent het in verband met de gave van het leven?

Voor Gods welwillende liefde is de allereerste gave die van het leven. Als het leven inderdaad een gave is, dan zal de Vader alles in het werk stellen om dat leven te bewaren en te beschermen. Dan is dat goddelijk gebod niet alleen een teken van bescherming maar ook een blijk van liefde van de Schepper voor zijn schepsel.

In de Franse vertaling van de Bijbel (“Bible de Jérusalem”) staat een voetnoot bij dit vers: “De kennis die God zich voorbehoudt, is niet de alwetendheid of de morele onderscheiding, maar het vermogen om uit te maken wat goed is en wat verkeerd. Door het zich toe te eigenen, ontkent de mens zijn staat van schepsel. Deze hoogmoedige opstandigheid tegen God wordt hier uitgedrukt, doordat zijn verbod over de verboden vrucht hier overtreden wordt.

Wat zien we vaak gebeuren in de loop van ignatiaanse retraites? Dat de mens zijn statuut als schepsel niet aanvaardt. Het is nochtans onze basiswerkelijkheid: wij zijn geschapen wezens. Beseffen wij hier de gevolgen van de erfzonde?

Laten we luisteren naar volgend getuigenis:

“In het begin van de retraite voelde ik niets, ik ervaarde alleen een diepe eenzaamheid. Ik heb twee dagen strijd gevoerd met mezelf om iets van God gedaan te krijgen.

Tijdens het onderhoud met de begeleiders kreeg ik bijbelteksten. Ik voelde er niets bij, ik had de indruk in de woestijn te zijn, in een diepe duisternis.

Toen begon ik aan de Heer te vragen waarom ik me door hem niet liet raken. Ik las de teksten die ze me gegeven hadden en er gebeurde niets, totdat ik volgende passage uit Jesaja kreeg:

“Want Ik wist dat gij halsstarrig zijt, van ijzer zijn de pezen van uw nek, en uw voorhoofd is van koper. Ik had het u vooraf verkondigd, en vóór het gebeurde, heb ik het u laten horen. Gij kunt dus niet zeggen: ‘Mijn afgod heeft het gedaan, mijn beeld, mijn gietwerk heeft het zo geschikt.’

Gij hebt dit alles gehoord en gezien, zult gij het nu niet verkondigen? Van nu af laat Ik u nieuwe dingen horen, geheimen die u tot dusver onbekend waren. Nu eerst zijn zij geschapen en niet voorheen, en vóór de dag van heden hebt gij er niet van gehoord. Gij kunt dus niet zeggen: ‘Zie, ik wist het reeds.’

Waarlijk, gij hebt het gehoord noch geweten, waarlijk gij hebt voor dezen uw oren niet geopend, want Ik weet dat gij door en door trouweloos zijt, gij wordt rebels genoemd van de moederschoot af.

Omwille van mijn naam bedwing Ik mijn toorn, omwille van mijn eer houd Ik mij in en roei u niet uit. Zie, ik heb u gelouterd, zij het niet voor geld, en u beproefd in de smeltoven der ellende. Omwille van Mijzelf, omwille van Mijzelf zal Ik nu handelen, want mijn glorie, hoezeer ook geschonden, deel Ik met geen ander.” (Jes 48,4-11)

Toen realiseerde ik me opeens dat ik koppig en opstandig was vanaf de schoot van mijn moeder. Ik had mezelf gekozen, mijn ik was het idool dat alle ruimte in beslag nam; ik wou niemand

plaats geven, ik wou volkomen onafhankelijk zijn. Ik aanvaardde niet dat ik een schepsel was en ik wou God niet de eerste plaats geven. Zijn woord raakte me opeens: “Want mijn glorie deel ik met geen ander.”

Ik ging naar bed maar kon de slaap niet vatten, ik was te bang geworden. Opeens zag ik over heel de lengte van mijn lichaam in twee grote letters “IK” geschreven. Op datzelfde ogenblik besepte ik dat dat “IK” voor mij alles was, dat het in mij alle plaats innam. Ik zag opeens al de aandacht die ik aan mijn uiterlijk besteedde: mijn haar, mijn ogen, mijn kleren, het verlangen dat ik koesterde om er beter uit te zien dan de anderen. Dat alles was mijn god, en het nam de plaats in van God. Een diepe angst overviel me.

Toen we het lijdensverhaal van Jezus overwogen, heb ik hem gevraagd dit ‘ik’ van me weg te nemen dat me zo overheerste en dat me verhinderde te leven als zijn schepsel, opdat ik de nood zou kunnen voelen aan zijn broederlijke liefde.

Toen we tijdens dat gebed bij de verloochening van Petrus kwamen, voelde ik dat mijn hart brak van smart. Op dat moment heb ik het volle gewicht gevoeld van mijn zonde en mijn weigering. God had een plan voor zijn schepsel, maar de slang ging het daarbij niet laten. Waarom moesten er wezens bestaan “met een haast goddelijke staat” (Ps 8,6)? En de slang sloop naar de vrouw toe, vervuld van nijd en slechte bedoelingen en fluisterde haar in: “*Heeft God werkelijk gezegd dat ge niet moogt eten van geen enkele boom in de tuin?*” (Gen 3,1).

De rol van Satan bestaat erin om de mens in de war te brengen, om het beeld van God te besmeuren, om de mens zijn afhankelijkheid van de Vader te verbreken en om hem dan aan zijn lot over te laten: slaaf van de hoogmoed, van de hovaardij en de autonomie, slaaf van de boom van de kennis, behept met de illusie dat hij het antwoord weet op alle vragen en dat hij alle mysteries doorgrondt.

“De slang zei tot de vrouw: ‘Gij zult helemaal niet sterven. God weet dat uw ogen zullen opengaan als ge eet van die boom, en dat ge dan gelijk zult worden aan God, door de kennis van goed en kwaad.’” (Gen 3,4-5)

De mens heeft altijd verlangd naar een soort menselijk messianisme, hij heeft altijd een volmaakte mens willen scheppen, een ideaal politiek systeem, een waterdicht economisch systeem enz. Maar de bestemming van de mens en van de volkeren ligt onontkoombaar in de handen van zijn Schepper. Als ze zijn geboden niet naleven als een bescherming van de vrijheid en van het menselijk leven, zullen er altijd weer mensen zijn die de ondergang van de mensheid bewerkstelligen.

Als de mens zich door de zondeval niet op Gods terrein had gewaagd, dan zouden we vanzelfsprekend geëvolueerd zijn tot geestelijke wezens, tot bewoners van de hemel die leven zoals Christus zelf heeft geleefd.

Welk voordeel heeft de mens gehaald uit zijn ongehoorzaamheid? De Heer onze God roept de mens en vraagt hem: “*Waar zijt ge?*” Hij antwoordde: “*Ik hoorde uw donder in de tuin, en toen werd ik bang omdat ik naakt ben, daarom heb ik mij verborgen.*” (Gen 3, 9-10).

Hier zien we de fundamentele moeilijkheid voor de innerlijke genezing: de angst voor God. De valse Godsbeelden zijn waarlijk defensiemechanismen die wij opbouwen om onze autonomie en zelfstandigheid te handhaven en om onze weigering in stand te kunnen houden om ons schepselen te weten tegenover onze Schepper.

Het doopsel is bron van bevrijding en van zuivering, maar het geeft ons niet de volkomen onschuld die onze eerste ouders hadden vóór de zondeval. In ons blijven de sporen van de zonde, die steeds opnieuw reacties uitlokken die in ons geheugen gegrift blijven en die heel wat stoornissen teweegbrengen bij de mens. De oorzaak daarvan ligt dus bij het verkeerd gebruik van

onze vrijheid, niet bij God: “Niet uw wil geschiede, maar de onze.”

Als nakomelingen van Adam en Eva, dragen wij nog steeds de gevolgen van deze eerste zonde. Ieder van ons is ontvangen in dit rijk van de duisternis, en door onze eigen zonden dragen wij ertoe bij die duisternis nog dichter te maken.

De Vader heeft alles verzoend in Christus die zijn bloed op het kruis vergoten heeft. Het bloed is de liefde van Christus die er altijd voor gekozen heeft de wil van de Vader te doen. “*Niet mijn wil geschiede, maar de uwe.*” (Mk 14,37) Hij is de nieuwe Adam die het Koninkrijk van het licht heeft ingeluid. Wij behoren allen tot dat Koninkrijk en door onze voortdurende bekering kunnen wij bijdragen aan de verspreiding van dat licht.

Omdat wij echter geboren zijn in de duisternis, zorgt onze natuurlijke traagheid ervoor dat er nog steeds duisternis in ons is. Maar Jezus gaat die geleidelijk aan transformeren. Hij zal alles genezen en helen tot en met de oorsprong van onze verkeerde neigingen, want geen enkele onzuiverheid kan binnengaan in dat Koninkrijk.

In welke mate zijn de gevolgen van de erfzonde in ons geheugen gegrift?

Tijdens een van de retraites kwam iemand me spreken. Ze zei me wanhopig en erg terneergeslagen: “Ik voel me vervloekt. Ik ben vervloekt!” We waren op dat ogenblik net de verrijzenis van de Heer aan het overwegen. Deze vrouw was niet in staat in dat mysterie in te treden.

Ik heb haar toen aangeraden om verder het lijdensverhaal te overwegen en ondertussen dat gevoel vervloekt te zijn verder uit te diepen doorheen die teksten en tegelijkertijd het Heilig Sacrament te aanbidden. Later schreef ze me het volgende:

“De Heer heeft me getoond dat ik thuis een hele stapel stoffen en linnen had liggen en ook dat ik flink was aangekomen. Ik had altijd wel ergens schrik om iets tekort te komen. In de loop van de aanbidding heb ik dat aan de Heer toevertrouwd.

Stapje voor stapje begon ik me te herinneren dat mijn moeder toen ze me voedde een lintworm had. Ik moest er dus voor vechten om voldoende melk te krijgen. Bovendien had ik een schuldgevoel tegenover mijn moeder, omdat ze geen medicijnen mocht nemen om die lintworm te doen afsterven, precies omdat ze borstvoeding gaf. Ik heb daarover met mijn begeleidster gesproken, die mij aanraade deze situatie in gebed te blijven voorleggen aan de Heer.

Tijdens de aanbidding heb ik aan de Heer gevraagd mij te genezen. Er is toen opeens veel duidelijk geworden, zodat ik eindelijk licht zag in die zaak. Die lintworm was er al toen mijn moeder zwanger was, en ik heb dus moeten vechten om in leven te blijven als mededinger van die lintworm. Bovendien heb ik me, toen het geboorteprocés volop aan de gang was, uitgestoten gevoeld uit de moederschoot door die worm, die ik geïdentificeerd heb met de slang in de tuin van Eden. Ik ben uit het paradijs verdreven, naakt als Adam en Eva, en ik zou voortaan verplicht zijn mijn brood te verdienen in het zweet van mijn aanschijn. Dat verklaarde dus waarom ik zo verwoed stoffen verzamelde: dan zou ik altijd mijn eigen kleren kunnen maken.

Tijdens het overwegen van het passieverhaal las ik psalm 22: ‘*Doch ik - een worm en geen mens, spot der schare, veracht door het volk.*’

Hoe zou ik verder nog wrok koesteren tegen die beesten als Jezus zelf hun plaats heeft ingenomen?”

Onze Lieve Vrouw is de enige onder de mensen die altijd gevrijwaard is geweest van de gevolgen van de erfzonde. Haar christelijke vrijheid is nooit beperkt geweest, haar overgave aan de vaderlijke liefde van God is dus altijd volkomen vrij en natuurlijk geweest. Wij daarentegen beseffen hoe langer hoe meer op onze geestelijke levensweg, hoe moeilijk het is om de vaderlijke liefde van God diep te ervaren.

Het grootste kwaad dat de Boze ons heeft aangedaan, dat is dat hij ons beroofd heeft van ons

bewustzijn van het vaderschap van onze Schepper. Hij heeft ons gewapend met listen en afweermechanismen tegenover een Vader die niets liever wil dan ons beminnen en ons overladen met zijn liefdeblijken.

Onze Lieve Vrouw, de nieuwe Eva, die nooit is ingegaan op de bekoring en de zonde heeft kunnen zeggen: “*Zie de dienstmaagd des Heren, mij geschiede naar uw Woord*” (Luk. 38). Zij heeft onze Heer Jezus Christus kunnen ontvangen als de nieuwe Adam, in alles aan ons gelijk “behalve in de zonde”. Hij is het die het verbond tussen de Vader en de mensen zal herstellen. Door zijn Lijden en zijn Verrijzenis, zal hij ons samen met hem doen zitten aan de rechterhand van de Vader.